

p Klockhoff

Vitt. Sv.
(Br)

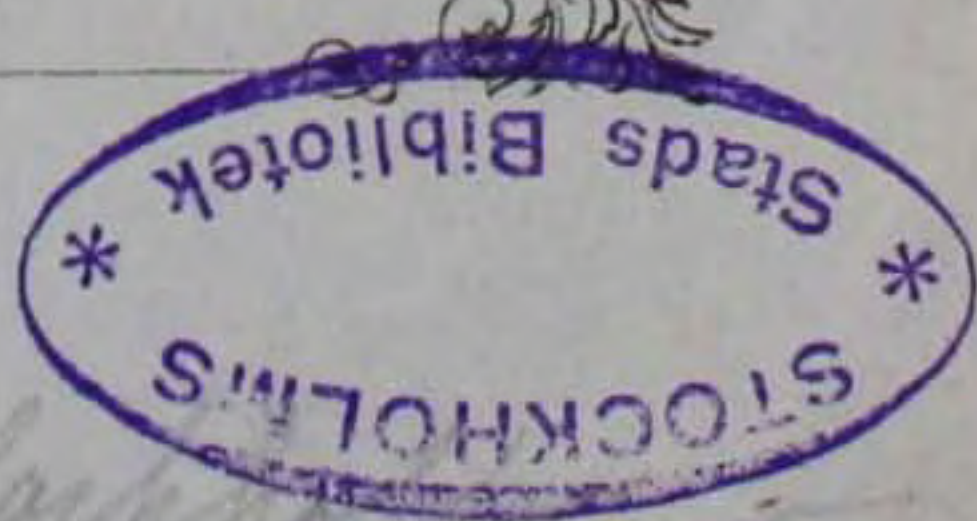
NÅGRA ORD

om

Qvinnans högre lyftning och utvidgade
sambällsrättigheter,

af

ELLA.

8981
Fot. ad mordenster (for Klockhoff)
f. Sandström

NÅGRA ORD

om

Qvinnans högre lyftning och utvidgade
sambällsrättigheter,

af

ELLA.

STOCKHOLM,
P. B. EKLUND.

NÅGRA ORD

STOCKHOLM, 1868.
ASSOCIATIONS-TRYCKERIET,
Skärgårdsgatan N:o 8.

Hvilket ämne kan för qvinnan vara af större intresse att afhandla än det, som så nära rör Hennes slägte. Mig tyckes, att människorna tagit ett stort steg framåt, då de både i detta och flera andra afseenden lyckats frigöra sig från gamla inrotade fördomar, hvilka mången gång haft sin grund i en felaktig tolkning, eller alltför bokstaflig efterföljd af Den Heliga Skrift. I Bibeln står, att qvinnan bör vara mannen underdånig, och i stället att på sin höjd i fysiskt afseende tillämpa detta, såsom det svagare slägtets beroende af det starkare, har det mången gång blifvit så tillfullo missbrukadt, att qvinnan hvarken i intellektuelt eller moraliskt afseende ansetts mäktig någon högre lyftning, och därför har äfven hittills föga blifvit gjordt för hennes utveckling. Sedan människan emellertid så småningom vaknat till medvetande af flera sanningar och

förnämligast dertill, att förnuftet är en stor och ovärderlig gåfva, som af en god och kärleksfull Gud blifvit Henne gifvet till höga och heliga ändamål, har Hon äfven mera börjat bruka och med större flit sökt utveckla denna af Skaparen undfångna skatt. Hon har derigenom kommit till flera lofvärda resultater och bland andra till det, att tvenne af Gud med enahanda förmögenheter begåfvade varelser böra kunna täfla med hvarandra i desammas utvecklande och förädling. Följden deraf har blifvit kvinnans utvidgade rättigheter. Mannen har förut varit van att anse Henne som sin hushållerska, sin sömmerska, sin rodocka, med hvilken han funnit för godt att bortjollra sina lediga stunder. Helt annat bör dock nu förhållandet blifva, sedan Han sjelf visat Henne vägen och vill föra Henne framåt på upplysningens, utvecklingens och förädlingens stig. Mellan dessa båda Andar skall sedan så småningom en ädel täflan uppstå i Deras flygt uppåt, ty jag är viss att kvinnan skall visa sig värdig det förtroende, som till henne blifvit satt, och kanske till och med i tidernas längd hos mannen lyckas väcka den öfvertygelsen, att

Han tjenat sig sjelf i det Han erkände Henne som sin jemnlige. Jag hoppas jemväl, att min aving ej är alltför djerf, då jag i fjerran tycker mig skönja Hennes medverkan till ett kommande släktes förädling och framåtskridande. Qvinnan bör ju anse såsom en hederesak, att åt samhället framlägga denna gård af sin tacksamhet, och Hon bör kunna det, ty hvem är närmare än Hon att genom omsorgsfull odling och vård uppdraga de herrliga rosor, som ur ett oförvilladt barnasinne kunna spira fram i ljuset.

Jag sade, att mannen i allmänhet varit van att betrakta qvinnan som sin hushållerska, sin sömmerska, sin rodocka, och till följe af denna vana har äfven kvinnans sinne merändels bildat sig derefter, med de små nyanser som olika uppfostran, lynnen och anlag kunnat åstadkomma. Vana att hos qvinnan anse Andens högre egenskaper mindre mäktiga någon fullkomligare utbildning, har således inskränkt qvinnans verksamhetsfält inom ganska trånga gränser, och om äfven mera bemedlade föräldrar mången gång önskat skänka sina döttrar njutningen af en bildad uppfostran och derföre satt dem i tillfälle att

inhämta allt det, som kunnat stå dem till buds, huru ytlig och fåfänglig har dock ej denna bildning (så kallad salongs-bildning) varit, då den ej haft till syfte en djupare förstånds- och själsodling. Ej underligt, att omtänksamma mödrars högsta önskan varit, att se sina döttrar lyckligt och väl bortgifta, ty denna önskan, ehuru den kunnat ge anledning till mycket spe, är ju en naturlig följd af deras ömhet, då de ej önska se sina döttrar utsatta för alla de obehag, som beroendet af andra medför, och hvilket mången gång verkar förtärande på både kropps- och själskrafter. Äfven qvinnans själ är dock danad för något högre, och Hennes tanke är mäktig att fatta ting af en upphöjdare och sublimare art. Icke som skulle jag därför vilja säga, att ej inplantandet af de husmoderliga pligterna i väsendtlig mån böra ingå i uppfostringssystemet, men de böra ej gälla som mål, utan endast som medel att dermed sprida trefnad i det hem, som det kanske i framtiden blir Hennes lott att förljufva för en älskad make. Säkerligen skall då, åtminstone den *känsliga* qvinnan, ofta tycka sig rätt olycklig, om Hennes uppfostran i det fallet

blifvit försummad, så att Hon ej eger förmåga att ordna och ombesörja sitt hushåll som sig bör samt till Hennes mans belåtenhet; ty om detta också ej är af den vigt, att det bör kunna afsvalna hans kärlek, så kan det dock bidra till att minska hans hemtrefnad, och huru sorgligt är det ej för den älskande qvinnan att göra en sådan upptäckt. Det materiella bör således å sin sida ingalunda anses för ringa att läras, utan bör äfven det grundligt och från barnåren af qvinnan inhämtas, ty först genom detsammans systematiskt punktliga och behagfulla anordnande kan hemmet erhålla den upphöjda, ja till och med poetiska prägel, som gör detsamma till ett verkligt Eden.

Detta om qvinnans praktiska uppfostran, såsom medel att förljufva hemmet och lyckliggöra Hennes och Hennes närmastes sammanvaro; sedan något om hennes intellektuella och moraliska uppfostran, men först dock några ord om den qvinliga fåfängan, som blifvit så allmänt beryktad.

Qvinnans smak för grannlåt och benägenhet för prål ha ofta med skäl blifvit anmärkta. Säkerligen skulle dock ej fåfängan

så tagit öfverhand hos mången qvinna, som den ofta gjort, om Hennes själ fått en bättre rigtning och hennes tankar blifvit vända åt allvarligare ämnen. Kanske hon äfven då skulle egnat en lika omsorgsfull vård åt sin yttre menniska, men det skulle då ej skett af behagsjuka, utan såsom en tacksamhetsgärd åt den himmelske Fadren, hvars kärleksfulla vishet Hon fått lära sig att beundra i hela den stora skapelsekedjan, af hvilken Hennes eget jag utgör en ringa länk.

Den intellektuella och moraliska uppfostran böra gå hand i hand, derföre fordras en ständig och jemn vaxelverkan mellan hemmet och skolan till utbildande af förstånd, hjerta, samvete och själ. Modren är uppfostrarinnan i hemmet, men mången moder har ej sjelf fått den uppfostran att Hon, som sig bör, förmår handleda sina barn; liksom ej frukten mognar förrän långt efter sedan fröet dertill är utsådt, så blir det äfvenledes en kommande generation, som isynnerhet får tillgodonjuta frukterna af nutidens utsäde. Tänka vi oss emedlertid in i framtiden och föreställa oss en af dess unga qvinnor, hur annorlunda till hela sitt väsende och sitt

åskådningssätt af verlden, människorna och Gud, bör ej Hon vara, än de flesta af vår tids outvecklade, ofta vilseledda varelser!

Olika, ja, himmelsvidt skiljda från hvarandra, kunna nog äfven den tidens qvinnor vara, den ena bättre, den andra sämre; men jag menar blott, att en annan anda då bör vara rådande bland dem. Inträder qvinnan då i äktenskapet, med hvilken glad förtröstan bör Hon ej taga det vigtiga steget; Hennes uppfostran alltifrån den spädaste barndomen har ju haft till syfte att göra Henne passande för de ansvarsfulla pligter Hon der går att ikläda sig såsom Maka, Husmoder och Moder. Moder! huru mycket innebär ej det ordet! Det framställer för själens öga en hel följd af pligter att uppfylla mot de varelser, som den gode Guden gifvit qvinnan att med öm och trogen hand vårda och föra framåt, så att de blifva skickliga för lifvet: såväl för det alldagliga lifvet med sina pligter, som ock för det högre lifvet i Gudi.

Men äfven den ogifta qvinnan bör med gladt mod kunna gå sitt öde till mötes, ty i det yttre lifvet äro ju mångfaldiga vägar öppnade för Hennes verksamhet, och inom

sig äger Hon ju resurser att förljufva hvarje förhållande i lifvet. Om Hon ej har egen härd och egna barn att verka för, så ser Hon framför sig människornas stora slägt, för hvilken hon måste offra tid och möda på ett eller annat sätt; ty huru många okunniga (i lekamligt och andligt hänseende) finnas ej der att upplysa, förtryckta att återupprätta, vilseförda att återföra på den rätta stigen, sjuka till kropp och själ att hela.

Som gift eller ogift har Hon sålunda lika viktiga och heliga pligter att uppfylla, måhända blott med den åtskilnad, att den ogifta qvinnan vid desammas samvetsgranna uppfyllande gjort sig förtjent af en ännu högre grad af aktning än den gifta, som dervidlag endast följt en naturlig böjelse, af Gud nedlagd i Hennes hjerta, mot dem som i lifvet äro Henne närmast och kärast.

Möjligen öfverdrifver jag qvinnans förmåga, men jag hoppas att så ej är fallet, utan om Hon endast blir väckt till medvetande af det stora och ädla, som kan komma på hennes lott att verka, så skall Hon nog äfven oförtrutet arbeta på att utföra det samma.

Jag vill tänka mig Henne antingen som den tröstande, lindrande engelen, eller som den der i sina barns öppna, emottagliga sinnen sträfvar att nedlägga sina förhoppningars bästa utsäde för kommande rika skördar. Det är Hennes ljufva lott att dana ädla, sjelfständiga varelser, som, sedan de fått öppen blick för orättvisorna i världen, ej sky någon möda att afhjelpa desamma, utan villigt intaga sin plats i ledet bland *upplysningens* och *jemlikhetens* kämpar.

Huru mycket elände och förderf föder ej okunnigheten? Hvarje känslig, tänkande varelse borde känna sig djupt gripnen af dessa arma samhällsoffers öde, som från sin späda-
ste ålder blifvit vana vid ett kringstrykande, sysslolöst och onyttigt lif. Ej underligt att de så ofta förfalla till de vanliga lasterna: dryckenskap och ett lättsinnigt lefverne. Men sedan — huru hårdt uttala ej sedan människorna sin förkastelsesdom öfver dem, och det just dessa samma människor, som förut så skoningslöst öfverlåtut dem åt sitt öde. Okunnigheten är dock ej endast moder till lasten, utan äfven till brottet, och fängelsets portar öppnas mången gång för att innesluta dessa

arma uslingar. De äro då en lefvande förebråelse för hvarje rikare begåfvad broder, som ej offrat någon möda på att undanrödja orsaken till deras förfall.

Vi se i dem offer för okunnigheten i lekamlig måtto, men för den andliga okunnighetens offer öppnas stundom porten till en annan ännu dystrare boning, nemligen dårhuset. Huru ofta har ej tanken på en straffande Gud, fruktan för ett stundande helvete (det månne nu vara för henne sjelf eller jemväl för den brottsligaste och ovärdigaste af hennes medmenniskor) försatt människan i ett tillstånd af grubbleri, som till och med urartat till fullkomlig galenskap. Och detta emedan hon fått en falsk undervisning i de ämnen, som borde vara af största vigt att framställa grundligt och klart till människoslägtets upplysning och förädling. Finge Hon blott en rätt kännedom om Gud i Hans verk, huru fullkomligt skulle ej Hennes fruktan förbytas i den fastaste tillit till det beundransvärda verldsaltets kärleksfulla upphof. Hon skulle då inom sig känna den vissaste förtröstan att Gud, som är sjelfva fullkomligheten, som frambragt allt genom de fullkomligaste medel och

till de fullkomligaste ändamål, ej kan ha annat till syfte än alla sina barns slutliga lycksalighet. Detta är ett medvetande, så oändligen ljuft, att det bör kunna hjälpa henne att gå såväl lifvet som döden till mötes med samma glada mod. Hvilket ädelt värf, J mödrar, att uppfostra stridsmän för en sådan upplysning! Men edra kämpar skola äfven strida för jemlikhetens ädla, upphöjda idéer. Förtrycket har åstadkommit nästan lika mycket ondt som okunnigheten, i det månget lofvande anlag, som kanske kunnat blifva ett medel att föra människoslägtet framåt, blifvit omintetgjordt och förqväft; ty förtrycket, i hvilken form det må uppenbara sig, i andligt eller materielt afseende, mot den enskilde eller bland staterna sinsemellan, nedsätter dock alltid menskovärdet. Inser blott människan rätt sitt värde, såsom det beundransvärdaste väsende som utgått ur Guds hand; begåfvadt med förmögenheter, som kunna utvecklas till en otrolig grad, så skall Hon, långt ifrån att känna någon låg egenkärlek, deremot i sann ödmjukhet hembära sin skapare tackoffret af ett verksamt, nyttigt och ädelt lif i Hans tjenst. Uppfostren därför edra barn till att

verka för en sann jemlikhet, som uppenbarar sig ej endast i att utplåna bördens och rikedomens företräden, utan äfven i att stadfästa människovärdets heliga princip, som grundar sig på en ädel och nyttig verksamhet.

En naturlig följd af växande jemlikhet blir sannolikt upphörandet af de blodiga krigen. En bland vår tids största skamfläckar är utan tvifvel möjligheten af dessas fortfarande, och qvinnan skulle sannerligen ej göra menskoslägtet en ringa tjänst om Hon genom sitt inflytande på en kommande generation lyckades omintetgöra desamma. Hur mycket blod och hur många tårar ha de ej kostat och detta mången gång utan att hafva haft några särdeles välsignelsebringande verknin- gar till följd. Åtminstone är jag fullt öfvertygad, att samma resultat skulle kunnat blifva åvägabragta på ett bättre sätt och genom ädlare medel.

Man får emedlertid ej, som vanligen är fallet, skylla detta onda helt och hållet på regenternas egennyttiga afsigter och beräkningar, ty ädla, sjelfständiga folk böra ej låta leda sig af furstars nycker eller ränker, och från sådana folk tyckes mig i längden ej kunna

utgå annat än furstar med upphöjda tänkesätt.

Ju ifrigare människorna samverka att genom ändamåls- och tidsenliga skolor och inrättningar åstadkomma en allmännare upplysning och jemlikhet, desto fastare skola dessa tidens skriande missljud, de hemska krigen, upphöra att existera. Fängelserna skola blifva mindre befolkade med olyckliga och beklagansvärda innevånare, och det grymma medlet att genom en människas afdagatagande försona dess begångna brott, skall då icke mera finnas till. Människorna skola hafva vant sig att se djupare in i tingen och förhållandena och deraf funnit, att de genom att afklippa en persons lifstråd hindrat äfven den lifligaste ånger att ådagalägga sitt allvar och djup, genom framalstrandet af bättringens frukter.

Jag frågar nu slutligen mig sjelf, om partiskhet eller någon slags egenkärlek kunnat ge anledning till hvad jag sagt om qvinnan, men jag tror mig dock dertill kunna svara: nej! Jag har endast en fast tillit dertill, att hennes själsförmögenheter äro lika mäktiga en fullkomligare utbildning som mannens,

samt att det hämmande de varit underkastade måhända skall påskynda deras utveckling. Jag har velat framställa min öfvertygelse, att det ej allenast är qvinnans kallelse att fortplanta människoslägtet, utan tillika att bidra till detsamma framåtskridande. Ingalunda kan jag tänka mig Henne såsom den der på något sätt skulle vilja undantränga mannen, utan snarare såsom den han alltifrån barndomen borde vara van att anse som sin goda genius. Modren: grundläggarinna till hans ädla, upphöjda tänkesätt! Makan: en öm uppmuntrarinna vid hans arbete att ådagalägga dessa tänkesätts äkthet och värde genom utförandet af goda, allmännyttiga värf.

Pris: 25 öre.
